

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA INFORMATIKY

Rozpoznanie užívateľa na základe informácií o HTTP komunikácií

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Matej Majdiš

Brno, jar 2017

*Namiesto tejto stránky vložte kópiu oficiálneho podpísaného zadania práce a
prehlásenie autora školského diela.*

Prehlásenie

Prehlasujem, že táto diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetky zdroje, pramene a literatúru, ktoré som pri vypracovaní používal alebo z nich čerpal, v práci riadne citujem s uvedením úplného odkazu na príslušný zdroj.

Matej Majdiš

Vedúci práce: doc. RNDr. Vlastislav Dohnal Ph.D. title

Podakovanie

TODO

Zhrnutie

TODO

Klíčové slová

keyword1, keyword2, ...

Obsah

1	Úvod	1
1.1	<i>Aplikácie typu Klient-Server</i>	2
1.1.1	Klient-Server model	2
1.1.2	Architektúra	3
2	Analýza sieťových vrstiev a protokolov	5
2.1	<i>Aplikačná vrstva</i>	5
2.2	<i>Transportná vrstva</i>	5
2.3	<i>Sieťová vrstva</i>	5
2.4	<i>Vrstva sieťového rozhrania</i>	5
3	Útoky typu <i>Denial of Service</i>	7
3.1	<i>Základne typy a techniky</i>	8
3.1.1	Distribuované DoS útoky	8
3.1.2	Sémantické DoS útoky	9
3.1.3	Brute-force útoky	10
3.1.4	Reflexia a zosilnenie	10
3.1.5	HTTP POST DoS útoky	11
3.2	<i>DoS nástroje a DoS as a Service</i>	11
3.3	<i>DoS - Zhrnutie</i>	12
4	Existujúce prístupy k identifikácií	13
4.1	<i>Využitie sieťovej vrstvy</i>	13
4.1.1	Internet Protocol (IP)	13
4.1.2	Výhody a nevýhody	15
4.2	<i>Monitoring TCP</i>	15
4.2.1	Vyhody a nevýhody	15
4.3	<i>Aplikačné identifikátory</i>	15
4.3.1	Výhody a nevýhody	16
4.4	<i>Zhrnutie</i>	17
5	Tvorba unikátneho identifikátoru	19
5.1	<i>Možnosti protokolu HTTP</i>	19
5.2	<i>Možnosti TCP</i>	19
5.3	<i>Popis Algoritmu</i>	19
5.4	<i>Záver</i>	19

Register	21
A Príloha	21

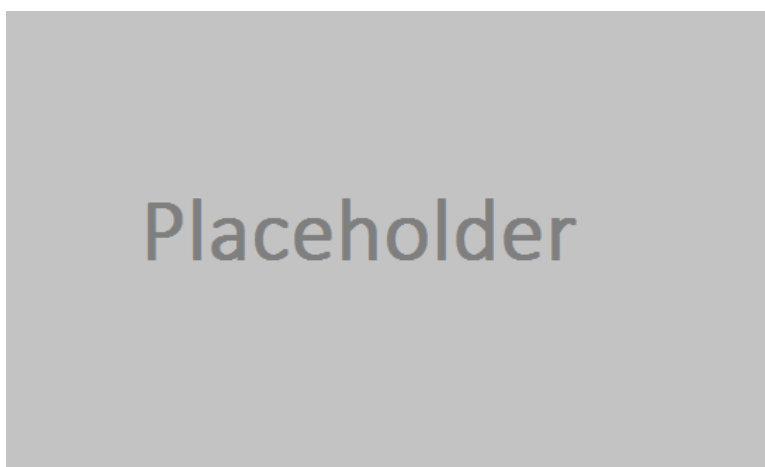
Zoznam tabuliek

Zoznam obrázkov

- 1.1 Vizualizácia pomeru počtu užívateľov webových a desktopových aplikácií v čase, zdroj: vlastné spracovanie 1
- 1.2 Schéma znázorňuje základnú architektúru modelu Klient-Server, zdroj: vlastné spracovanie 2
- 1.3 Grafické znázornenie a popis priebehu komunikácie 2-tier architektúry, zdroj: vlastné spracovanie 3
- 1.4 Grafické znázornenie a popis priebehu komunikácie 3-tier architektúry, zdroj: vlastné spracovanie 4
- 3.1 Schéma DoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie 7
- 3.2 Schéma rozloženia DDoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie 9
- 3.3 Schéma rozloženia DRDoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie 10
- 4.1 Vizualizácia rozloženia IP adresového priestoru pri použití techniky prekladu NAT 14
- 4.2 Grafické znázornenie procesu identifikácie užívateľa na aplikačnej úrovni a jeho následnej autentizácie 17

1 Úvod

Problematika jednoznačnej identifikácie používateľa je dnes veľmi dôležitou a riešenou témou. Jedným z hlavných dôvodov je fakt, že väčšina dnešných existujúcich, prípadne novo vznikajúcich systémov a aplikácií je nejakým spôsobom zapojená do Internetu. Zároveň znamená nárast aplikácií, ktoré poskytujú užívateľom webové rozhranie a ústup takzvaných desktopových aplikácií.

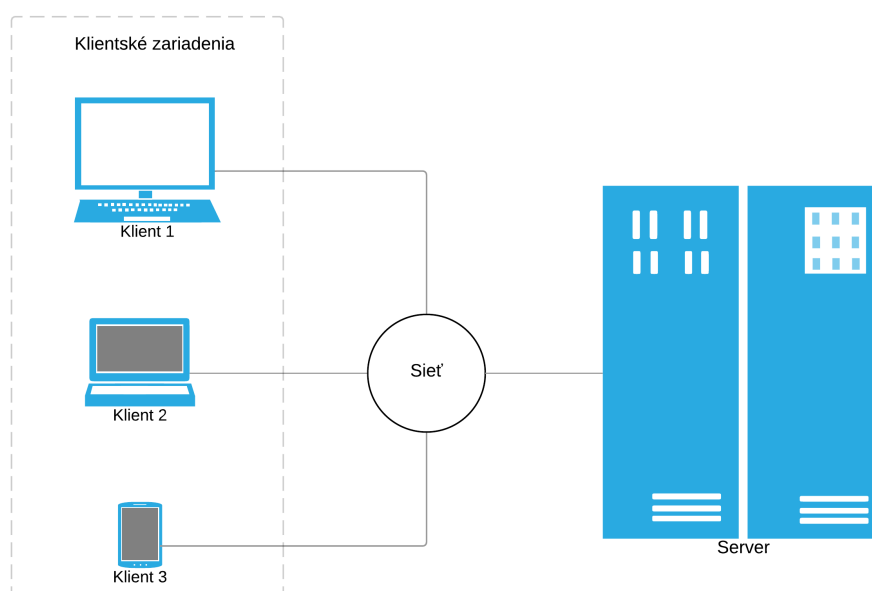
Obr. 1.1: Vizualizácia pomeru počtu užívateľov webových a desktopových aplikácií v čase, zdroj: vlastné spracovanie

Z tohto vyplýva potreba rozoznania a identifikácie používateľov, ktorý s danou aplikáciou interagujú. Existuje niekoľko rôznych prístupov k identifikácii, od mapovania IP adres sieťovej vrstvy až po aplikačnú správu užívateľských účtov. Podrobne sa nimi zaoberá kapitola 4. Cieľom tejto práce je vytvoriť unikátny identifikátor na základe informácií dostupných z *HTTP* protokolu. Pred zostavením samotného algoritmu je preto dôležité popísať niektoré kľúčové oblasti a postupy.

Nasledujúce kapitoly sa preto budú stručne zaoberať fungovaním aplikácií typu klient-server, modelom sieťových vrstiev či útokmi typu *Denial of Service*. Ďalej v práci popíšem spomínané existujúce prístupy a vlastný návrh algoritmu identifikácie užívateľa.

1.1 Aplikácie typu Klient-Server

S pokračujúcim vývojom nových technológií sa Web stáva stále väčšou súčasťou našich životov. Web taktiež už nie je limitovaný prehliadaním na počítačoch. Musí sa prispôbovať rôznym novým technológiám, ako sú napríklad mobilné, či iné zariadenia. Najčastejšie používaným modelom komunikácie pre architektúru webových aplikácií je tzv. Klient-Server model. Základnou myšlienkou tohto modelu je zaslanie požiadavku (*requestu*) klientom na server, ktorý vystupuje ako poskytovateľ služby.

Obr. 1.2: Schéma znázorňuje základnú architektúru modelu Klient-Server, zdroj: vlastné spracovanie

1.1.1 Klient-Server model

Pretože Klient-Server model je používaný rôznymi typmi aplikácií bolo nutné použiť štandardizované protokoly, na základe ktorých bude možné komunikovať. Základné používané protokoly sú: *FTP*

(*File Transfer Protocol*), *Simple Mail Transfer Protocol (SMTP)* a *Hypertext Transfer Protocol (HTTP)*. Bližšie sieťové vrstvy a jednotlivé protokoly popisuje kapitola 2.

1.1.2 Architektúra

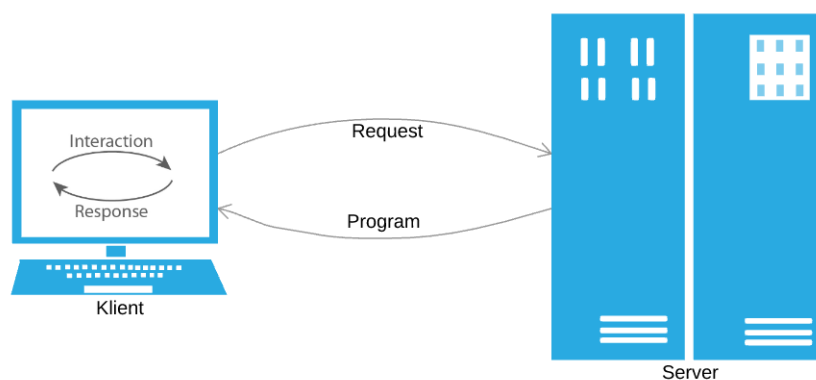
Architektúra modelu Klient-Server sa vo všeobecnosti typicky skladá z troch častí:

- Aplikačný server
- Databázový server
- Zariadenie klienta

Zároveň Existujú dva základné typy architektúr:

- 2-stupňová (*2-tier*)
- 3-stupňová (*3-tier*)

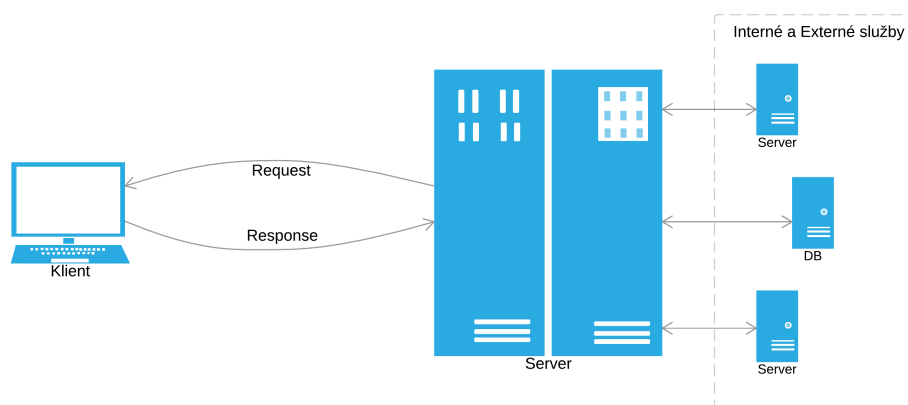
2-tier architektúra zahrna len zariadenie klienta a databázový server. U tohoto typu architektúry je aplikácia spustená na zariadení klienta, ktoré sa následne pripája priamo na server. Zariadenie tak obsluhuje zároveň *business* logiku aj zobrazovanie aplikácie. Inak tento typ architektúry nazývame aj tučný klient (*thick client*).

Obr. 1.3: Grafické znázornenie a popis priebehu komunikácie 2-tier architektúry, zdroj: vlastné spracovanie

1. Úvod

3-tier architektúra, ktorou sa budem zaoberať v tejto práci sa od 2-tier líši najmä tým, že okrem zariadenia klienta a databázového servera zahŕňa aj aplikačný server. Tento je následne používaný na obsluhu *business* logiky aplikácie a komunikáciu s databázou, pričom zariadenie klienta slúži len na zobrazovanie. Iný názov pre takýto typ architektúry je tenký klient (*thincient*).

Obr. 1.4: Grafické znázornenie a popis priebehu komunikácie 3-tier architektúry, zdroj: vlastné spracovanie

Nasledujúce kapitoly tejto práce sa budú zaoberať jedným z najdôležitejších problémov Webových aplikácií, ktorým je identifikácia užívateľa. Najskôr kapitola 2 analyzuje jednotlivé sieťové vrstvy a protokoly, ktorých informácie je možné použiť na následnej identifikácii. Ďalšou časťou je zhrnutie existujúcich prístupov k rozoznaniu užívateľov v kapitole 4 a popis útokov typu DOS v kapitole 3. Najdôležitejšou časťou je však samozrejme kapitola 5, ktorá popisuje návrh samotného algoritmu identifikátoru.

2 Analýza sieťových vrstiev a protokolov

//TODO - Úvod

2.1 Aplikačná vrstva

2.2 Transportná vrstva

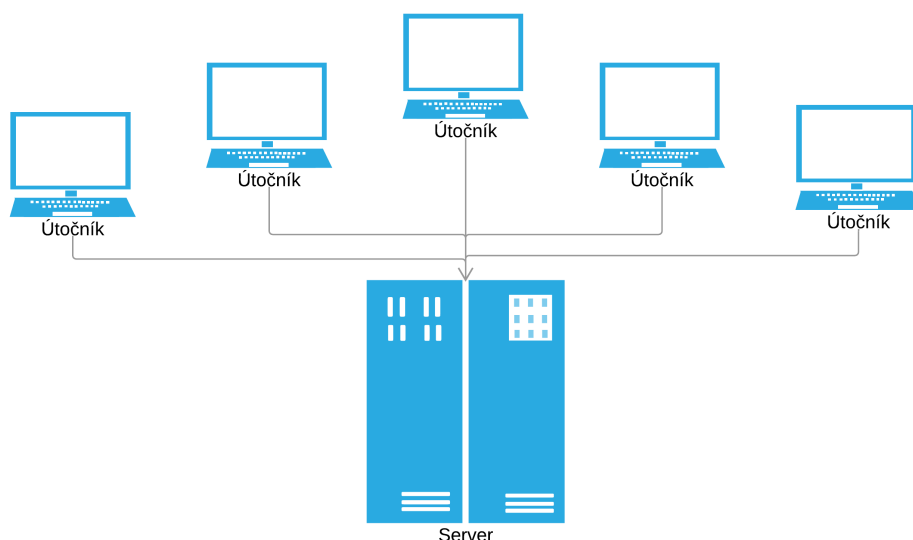
2.3 Sieťová vrstva

2.4 Vrstva sieťového rozhrania

3 Útoky typu *Denial of Service*

Jedným z hlavných dôvodov identifikácie užívateľov je prevencia proti útokom. Medzi najznámejšie z útokov patrí tzv. *Denial of Service*, ďalej len *DoS*.

Vo všeobecnosti je za *DoS* útok považovaná snaha útočníka zabrániť oprávneným užívateľom v prístupe k informáciám, prípadne službám poskytovateľa. Snahou útočníka je znefunkčniť pripojenie neustálym narúšaním služby serveru, prípadne sieťovej infraštruktúry, v dôsledku čoho môže dôjsť k čiastočnej, či úplnej strate internetového pripojenia hostiteľa.

Obr. 3.1: Schéma DoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie

U distribuovaného *DoS* útoku môže útočník použiť k útoku na server počítače klientov. Nad týmito zariadeniami je možné prevziať kontrolu využitím bezpečnostných chýb alebo nedostatkov. Takto je následne možné donútiť počítač posilať obrovské množstvo dát na webové servery, prípadne odosielanie nevyžiadanej pošty na konkrétne e-mailové adresy. Útok sa nazýva "distribučný", pretože útočník používa viac zariadení na začatie útoku *denial-of-service*.

3. ÚTOKY TYPU *Denial of Service*

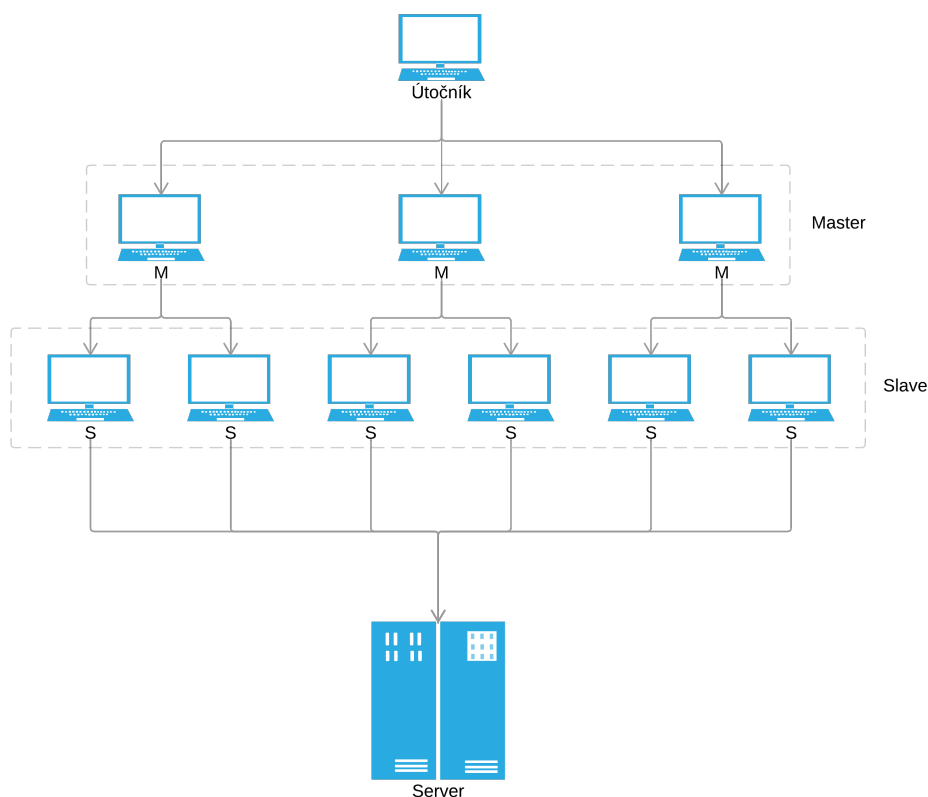
DoS útok je podobný veľkej skupine ľudí, ktorá sa zhromažďuje pri vstupe do obchodu a bráni vo vstupe skutočným zákazníkom, ktorých záujmom sú reálne služby. Útočníci vykonávajúci tieto útoky sa často zameriavajú na webové služby a servery, ktoré sú poskytované vysoko profitujúcimi inštitúciami, ako sú napríklad banky, prípadne platobné brány.

3.1 Základne typy a techniky

Nasledujúce odseky popisujú najpoužívanejšie typy a techniky vykonávania *DoS* útokov a identifikujú prostriedky, ktorými je im možné zabrániť.

3.1.1 Distribuované *DoS* útoky

O distribuovaných *DoS* útokoch hovoríme v prípade, že viaceré zariadenia zaplavia celú šírku pásma prípadne zdrojov cieľového systému, ktorým je zvyčajne jeden, alebo viacero serverov. Takýto útok je často dôsledkom použitia rôznych systémov a zariadení (napríklad *botnetu*), ktoré sa snažia vyťažiť cieľový systém. *Botnet* je rozsiahla virtuálna sieť umelých (*zombie*) počítačov, ktorých cieľom je prijímať príkazy bez vedomia majiteľa. Keď cieľový systém spotrebuje všetky voľné spojenia, ďalšie (nové) už nie je možné nadviazať. Hlavné výhody útočníka pri využití Distribuovaného *DoS* útoku spočívajú v skutočnostiach, že viaceré zariadenia dokážu generovať väčšiu záťaž ako jedno, pričom použitie množstva systémov zabezpečuje omnoho ťažšiu detekciu útočníka a správanie sa každého z týchto zariadení je menej pozorovateľné čo sťažuje obranu voči útočníkovi. Tieto výhody taktiež spôsobujú vývoj obranných mechanizmov. Na strane cieľového serveru už nebude stačiť jednoduché zvýšenie šírky pásma nad hranicu momentálnej veľkosti útoku, pretože útočník môže napríklad zvýšiť počet zapojených zariadení čím by taktiež spôsobil zaťaženie a výpadok systému.

Obr. 3.2: Schéma rozloženia DDoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie

3.1.2 Sémantické DoS útoky

Sémantické útoky využívajú špecifickú funkcionality, alebo implementačnú chybu aplikácie, prípadne protokolu zariadenia obete na zneužitie určitého množstva jeho zdrojov. Napríklad v prípade *TCP SYN* útoku je touto zneužitou funkcionalitou alokácia značného množstva priestoru v zozname pripojení ihneď po potvrdení *TCP SYN requestu*. Útočník otvorí viaceré spojenia, ktoré nikdy neuzavrie, čím zahľcuje server.

Pri CGI útoku je cieľom útočníka takýmto spôsobom zahľtiť procesor viacerými *CGI requestami*.

3. ÚTOKY TYPU *Denial of Service*

Jedným z obzvlášť nebezpečných útokov je *NAPTHA* útok, ktorý sa zameriava na *TCP* protokol. Inicializuje mnoho *TCP* spojení, ktoré zaplnia zdroje serveru.

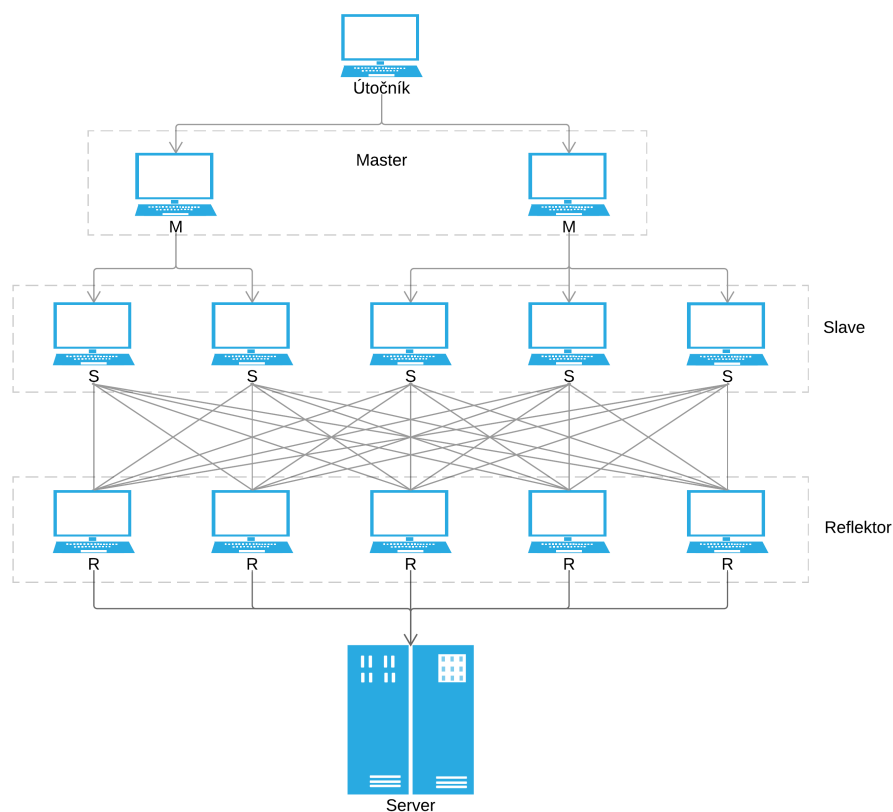
3.1.3 Brute-force útoky

TODO

Source ref: <https://www.eecis.udel.edu/sunshine/publications/ccr.pdf>

3.1.4 Reflexia a zosilnenie

TODO

Obr. 3.3: Schéma rozloženia DRDoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie

3.1.5 HTTP POST DoS útoky

TODO

3.2 DoS nástroje a DoS as a Service

Typickou metódou prenosu mechanizmov *DDoS* útokov je malvér. Jedným z príkladov bol takzvaný *MyDoom*. Ide o *DoS* mechanizmus, ktorý sa spúšťal vo predom naplánovanom čase. Tento útok zahŕňal nastavenie hodnoty *IP* adresy cieľového systému pre nasadenie malvéru, pričom pre spustenie útoku nebola potrebná žiadna interakcia s používateľom.

Ďalším spôsobom zneužitia systému pre *DDoS* útok je použitie skrytej časti softvéru tretej strany, ktorý umožní útočníkovi stiahnutie *zombie* agenta, prípadne ho už softvér sám obsahuje. Útočník môže preniknúť do systému taktiež pomocou automatizovaných nástrojov, ktoré zneužívajú chyby v programoch počúvajúcich vzdialené pripojenia. Tento scenár zasahuje primárne systémy, ktoré sa správajú ako webové servery. Typickým príkladom *DDoS* nástroja z tejto oblasti je takzvaný *Stacheldraht*. *Stacheldraht* využíva vrstevnatú štruktúru, v ktorej útočník používa program klienta na pripojenie sa k *handlerom*, ktoré sú zneužívané na prenos príkazov k *zombie* agentom. Agenti následne vykonávajú samotný *DDoS* útok. Agenti sú cez *handleri* zneužívané útočníkom za pomoci použitia automatizovaných algoritmov na vyhľadávanie zraniteľností v programoch, ktoré prijímajú vzdialené pripojenia. Každý *handler* je schopný kontrolovať až tisíce agentov.

DDoS nástroje ako *Stacheldraht* stále používajú klasické *DoS* metódy zamerané na zosilnenie a podvrhovanie *IP* adries ako napríklad útok vyťaženia šírky pásma. Ďalšou z možností je zahltenie zdrojov - *SYN Flood* útok. Novšie nástroje používajú na *DoS* útoky taktiež *DNS* servery.

Nástroje ako *MyDoom* môžu byť použité voči ľubovoľnej *IP* adrese. Menej skúsení útočníci ich používajú k znemožneniu dostupnosti populárnych a známych webových serverov. Naopak sofistikovanejší útočníci používajú tieto nástroje na vydieranie, napríklad voči svojim obchodným protivníkom.

3. ÚTOKY TYPU *Denial of Service*

V niektorých prípadoch sa však môže zariadenie stať časťou *DDoS* útoku zámerne - so súhlasom majiteľa. Príkladom je distribuovaný útok *Operation Payback* organizovaný skupinu *Anonymous*.

—
TODO DoSaaS

3.3 DoS - Zhrnutie

TODO

4 Existujúce prístupy k identifikácií

Nasledujúca kapitola sa venuje popisu, porovnaniu a hodnoteniu existujúcich prístupov, ktoré sú momentálne využívané na účely identifikácie používateľa. Ide najmä o techniky využívajúce: protokoly sieťovej vrstvy (najmä IP adresy), monitorovanie TCP komunikácie a vlastné aplikačné identifikátory.

4.1 Využitie sieťovej vrstvy

Jedným z najtypickejších spôsobov identifikácie užívateľa a jeho zariadenia je IP protokol sieťovej vrstvy. Táto technika je veľmi rozšírená napríklad pre účely blokovania prístupu na server u systémových *firewallov* a podobne. TODO - rozšíriť

4.1.1 Internet Protocol (IP)

Ako popisuje kapitola 2, Internet Protocol slúži na prenos paketov medzi jednotlivými sieťovými uzlami - zariadeniami, ktoré sú identifikované IP adresami. V ideálnom by bolo každé zariadenie v sieti identifikované jednou statickou IP adresou. Bolo by teda možné užívateľa rozpoznať len na základe množiny jeho adries. Bohužiaľ adresový priestor protokolu IPv4 je obmedzený na 3.7 miliardy verejne dostupných adries¹. Z toho vyplýva potreba metód ich dynamického pridelovania, proxy serverov a prekladu, čo identifikáciu značne komplikuje.

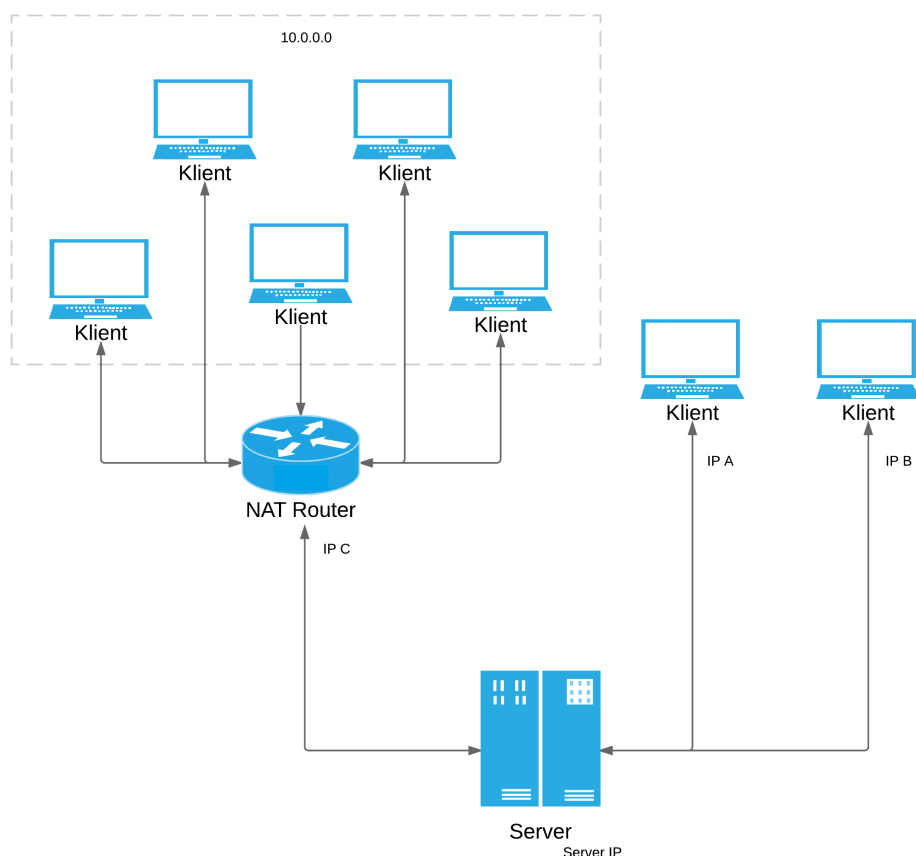
U dynamického pridelovania adries ide o jednoduché mapovanie pre zariadenia na úrovni smerovača. Identifikácia je teda stále možná, len sťažená o vyšší počet možných adries pre jedno zariadenie.

Preklad (*Network Address Translation*) IP adries však identifikáciu prakticky znemožňuje. Vo všeobecnosti ide o techniku prekladu jednej podmnožiny IP adries na inú pomocou zmeny informácie o sieťovej adrese v datagrame IP protokolu. Pôvodne sa táto technika používala pre zjednodušenie presmerovania komunikácie bez nutnosti opätovnej adresácie každého uzlu. V pokročilých implementáciách však dnes

1. Uvedené množstvo zahŕňa všetky možné dostupné IPv4 adresy - približne 4.2 miliardy po odpočítaní rezervovaných adries - 588 miliónov.

4. EXISTUJÚCE PRÍSTUPY K IDENTIFIKÁCIÍ

NAT predstavuje veľmi populárnu možnosť takzvaného IP maskovania. Maskovanie IP adres je technika zdieľania jednej verejnej IP adresy celou privátnou podsietou. Adresný priestor privátnej podsiete, ktorá má byť skrytá je teda vždy mapovaný na verejnú IP adresu smerovača. Táto adresa samotná je taktiež zvyčajne súčasťou väčšej podmnožiny adresného priestoru. Pojem prekladu (NAT) IP adres sa dnes už stal synonymom ich maskovania. Paket odoslaný zo zariadenia, ktoré je prekryté NAT smerovačom bude teda ako zdrojovú adresu niesť namiesto IP adresy zariadenia z ktorého pochádza hodnotu verejnej IP adresy smerovača. Identifikácia na základe IP adresy preto v tomto prípade stráca význam.

Obr. 4.1: Vizualizácia rozloženia IP adresového priestoru pri použití techniky prekladu NAT

4.1.2 Výhody a nevýhody

Hlavnými výhodami použitia IP adries sú jednoduchosť, rýchlosť a flexibilita. Napríklad pre účely znemožnenia prístupu stačí filtrovať len povolené IP adresy, prípadne neumožniť prístup tým zakázaným. Oba spôsoby sú technicky veľmi ľahko implementovateľné.

Ich nevýhodou je najmä rastúci trend použitia proxy serverov a NAT prekladu, čo má napríklad pri banovaní za následok znemožnenie prístupu aj užívateľom, u ktorých to nie je potrebné, ale stoja za rovnakou IP adresou.

Vo všeobecnosti je teda identifikácia zariadení používateľa na základe IP adresy možná. V prípade, že sa však zariadenie skrýva za proxy serverom, prípadne sú adresy prekryté NATom bude táto technika viesť takisto k prekrytiu jednotlivých užívateľov v rámci podsiete.

4.2 Monitoring TCP

//TODO - Popis

4.2.1 Vyhody a nevyhody

4.3 Aplikačné identifikátory

Na aplikačnej úrovni je identifikácia užívateľa oveľa komplexnejším a do istej miery aj abstraktnejším procesom. Z pohľadu systému sú jeho používateľmi typicky ľudia, prípadne procesy iných služieb, ktoré existujú mimo neho. Identifikátorom (ďalej len ID) užívateľa je teda projekcia aktuálneho jednotlivca, prípadne procesu do počítačového systému. Systém používa typicky abstraktný objekt - účet užívateľa, ktorý obsahuje množinu atribútov pre každého jednotlivca, prípadne proces. Tento objekt má jednoznačné a unikátne ID, prípadne meno, ktorým je reprezentovaný v rámci systému. Ďalej môže objekt obsahovať dodatočné atribúty, ktoré ho popisujú. Atribúty môžu, ale nemusia zahŕňať osobné údaje jednotlivca. Odhliadnuc od ID objektu, bezpečný systém typicky priradí každému z používateľov jednoznačný identifikátor (číslo, alebo reťazec), ktorým sa odkazuje na abstraktný objekt reprezentujúci aktuálnu entitu. Tvorba unikátneho abstraktného objektu vo forme užívateľského účtu pre každého jednotlivca,

alebo proces komunikujúci so systémom je na aplikačnej úrovni veľmi dôležitá. Tento objekt je následne používaný na identifikáciu užívateľa v rámci celého systému. Zároveň tento objekt slúži ako odkaz pre jednotlivé akcie systému umožňujúce prístup k údajom komunikujúcej entity. ID používateľa sa tak stáva základom pre kontrolu prístupu. Z toho dôvodu je nevyhnutné uchovávať unikátne ID pre každého používateľa, keďže každý z nich môže mať rozličné požiadavky a individuálne zodpovednosti v rámci akcií tohto systému.

Metóda identifikácie systému poskytuje na aplikačnej úrovni jednoznačnú identitu používateľa. Táto identita je typicky reprezentovaná jeho identifikátorom. Systém preto prehľadáva všetky dostupné abstraktné objekty a vráti objekt vyhovujúci privilegiám a atribútom entity s ktorou aktuálne komunikuje. Po úspešnom dokončení tohto procesu je užívateľ jednoznačne identifikovaný.

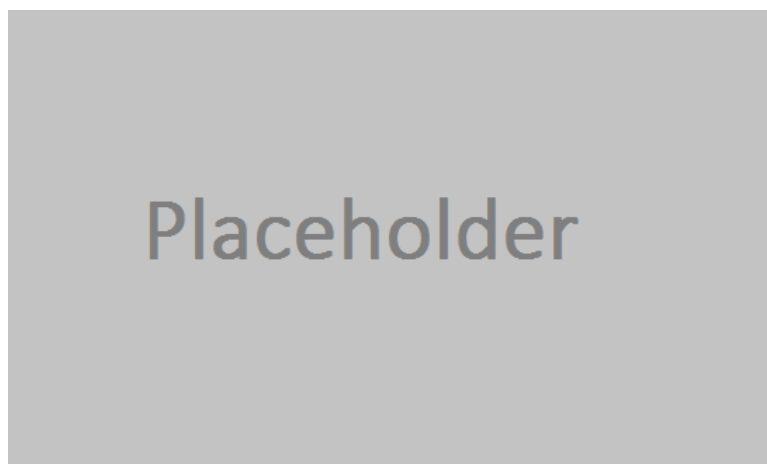
Po úspešnej identifikácii typicky nasleduje krok validácie získanej identity, vo všeobecnosti nazývaný autentizácia používateľa. Fakt, že užívateľ tvrdí, že je reprezentovaný špecifickým abstraktným objektom nemusí totiž nutne znamenať, že je to pravda. Pre potvrdenie, že aktuálny používateľ môže byť skutočne mapovaný na konkrétny abstraktný objekt, čím mu budú udelené jeho práva a privilegia musí komunikujúci preukázať svoju identitu systému. Autentizácia je teda procesom validácie danej poskytnutej identity. Informácie, ktoré predkladá komunikujúca entita sa nazývajú poverenia (*credentials*). Tieto poverenia sa môžu v rôznych systémoch líšiť, prípadne môžu niektoré systémy vyžadovať ich väčšie množstvo. Najčastejšími formami týchto údajov sú: meno, heslo, pin, token, prípadne certifikáty, a iné.

Akonáhle prebehne úspešná autentizácia môže používateľ vykonať akcie, na ktoré má oprávnenia. Všetky akcie ktoré vykoná sú zviazané s jeho identitou a je ich preto možné dodatočne trasovať.

4.3.1 Výhody a nevýhody

Identifikátory na aplikačnej úrovni sú veľmi jednoznačné a presné z hľadiska priradenia účtu užívateľovi. Je pomocou nich preto následne možné presne sledovať jeho akcie a manipulovať s privilegiami.

Tieto identifikátory sa však v abstrakcii komunikácie nachádzajú príliš vysoko, preto nie je pomocou nich možné ovplyvniť napríklad DoS útoky popísané v kapitole 3.

Obr. 4.2: Grafické znázornenie procesu identifikácie užívateľa na aplikáčnej úrovni a jeho následnej autentizácie

4.4 Zhrnutie

5 Tvorba unikátneho identifikátoru

//TODO - Úvod

5.1 Možnosti protokolu HTTP

5.2 Možnosti TCP

5.3 Popis Algoritmu

5.4 Záver

A Príloha

Appendices of thesis.